

Borges Isene, Christian

Kan borgerlønn rettferdiggjøres i lys av den 4. industrielle revolusjonen

En undersøkelse av borgerlønn, sammenligning med dagens velferdsordning, og rettferdiggjørelsen sett i lys av den 4. industrielle revolusjonen.

Bacheloroppgave i Filosofi
Veileder: Kjartan Kock Mikaelson
Mai 2024

Borges Isene, Christian

Kan borgerlønn rettferdiggjøres i lys av den 4. industrielle revolusjonen

En undersøkelse av borgerlønn, sammenligning med dagens velferdsordning, og rettferdiggjørelsen sett i lys av den 4. industrielle revolusjonen.

Bacheloroppgave i Filosofi
Veileder: Kjartan Kock Mikaelsen
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for filosofi og religionsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Kan borgerlønn rettferdiggjøres i lys av den 4. industrielle revolusjonen?

Introduksjon:.....	2
Hva er borgerlønn?.....	2
Borgerlønn versus dagens velferdsmodell.....	5
Parasittinnvendingen.....	10
Den 4. industrielle revolusjonen og dens konsekvenser.....	14
Konklusjon:.....	19
Bibliografi:.....	21

Introduksjon:

De siste årene har vi sett en kraftig progresjon av KI og andre autonome maskiner, altså maskiner som er selvstyrende og kan jobbe mer selvstendig enn tidligere. Slike autonome maskiner og programvare har blitt kraftigere, smartere og kan håndtere ufattelige store datamengder som oss dødelige mennesker ikke kan prosessere i samme hastighet. Med det har det oppstått en frykt for arbeidsledighet, men også drømmen om et idealistisk arbeidsfri samfunn. Som en reaksjon mot denne teknologiske utviklingen har det oppstått en stor interesse for borgerlønn ordningen som et alternativ for dagens velferdssystem for å kunne håndtere de mulige utfordringene som den 4. industrielle revolusjonen fremlegger. I bacheloroppgaven kommer jeg til å se på hva borgerlønn ordningen er og hva den går ut på, konsekvenser som kan følge av en slik ordning. Så videre skal jeg sammenligne borgerlønn ordningen med dagens velferdsmodell, også kjent som *Bismarck-modellen*. Deretter skal jeg ta opp hovedsakelig den største innvendingen mot borgerlønn ordningen, *parasittinnvendingen*, altså at det skaper en urettferdig situasjon hvor de som jobber blir utnyttet av de som ikke velger å jobbe, men får fortsatt en inntekt. Avslutningsvis kommer jeg til å ta opp den 4. industrielle revolusjonen, kort om historien til de tidligere revolusjonene, og så se på om den fjerde revolusjonen kan være med på å rettferdiggjøre borgerlønn ordningen basert på tilgang til arbeid i et tekno-kapitalistisk drevet samfunn.

Hva er borgerlønn?

“A basic income is a periodic cash payment unconditionally delivered to all on an individual basis, without means-test or work requirement”¹

Borgerlønn defineres som en fast inntekt uten behovsprøving og arbeidskrav, som betales av staten til borgerne.² Uten behovsprøving og arbeidskrav vil tilsi at det er ingen krav som må oppfylles for å få inntekten, med andre ord så er ordningen betingelsesløs. Definisjonen kan også variere med hvem vi inkluderer som skal få en utbetaling av staten, skal barn inkluderes - så lenge de blir forsørget av foreldre eller av et statlig institutt så får de den støtten de trenger, men enkelte har åpnet opp om å inkludere at barn skal få borgerlønn ut fra situasjonen til familien, eller så er den generelle konsensus at myndige skal få borgerlønn.

---

¹ Basic Income Earth Network gjennomfører forskning og publikasjoner basert på borgerlønn ordningen <https://basicincome.org/>

² Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s.354

Pensjonerte inkluderes i de fleste forslagene, men om borgerlønnen som blir utbetalt erstatter de økonomiske vilkårene de pensjonerte trenger, kan det tenkes seg at det blir overflødig å gi pensjon på toppen av borgerlønnen. Men skal også de som soner i fengsel få borgerlønn - kriminelle koster samfunnet ufattelige store summer i utgifter relatert til kriminalitet og straff, i tillegg til store mengder med produksjonstap som skjer da de som soner ikke får ta del i verdiskapningen. Dermed er det et argument for at deres kakestykket går til de samfunnsøkonomiske kostnader som er relatert til kriminalitet frem til de har sonet straffen sin.³ Når det kommer til innvandrere er det litt varierende, om de skal inkluderes eller ikke. Dersom vi skal gå ut ifra at borgerlønn er for borgerne av staten, inkluderes de ikke med. Men definisjonen av borger kan bli mer inkluderende, og inkludere generelt folk som har oppholdstillatelse i staten. Van Parijs understreker at det kan bli lagt frem kriterier som minimum opphold i staten.⁴ Dog kan det reise bekymring om masseinnvandring, hvordan det skal håndteres og eventuelle påvirkninger og slitasje på systemet. Da må det forutsettes at staten har gode nok innvandring- og integreringspolitikk for eventuelle innvandrere som ønsker å flytte til en slik stat.

Men definisjonen kan variere veldig. Med dette vil det si at hver myndig person skal få en fast inntekt periodisk, hver måned eller en gang i året. Hvordan kakestykket skal bli oppdelt trenger ikke nødvendigvis å være satt i stein, andre modeller har også blitt foreslått blant annet ut i fra et utilitaristisk perspektiv, som at kakestykket en får baserer seg på hvor stor husholdningen er; som kan føre til en større populasjonsøkning da det gir et større insentiv til å få flere barn siden de økonomiske hindrene minsker. Dog kan dette virke litt diskriminerende i mot folk som ikke ønsker seg barn, men så lenge kakestykket som blir fordelt til de enkelte er godt nok å leve av, burde det ikke fremstå som et stort problem; da å opprettholde fødselsraten i et samfunn er essensielt for at samfunnet ikke skal kollapse.

Ordringen har til hensikt å minske de økonomiske forskjellene som eksisterer i samfunnet, men også sørge for at man ikke bare får like muligheter, men også en lik start. Det er ikke fullstendig å sørge for at alle har like muligheter når mange ikke får en lik start som alle andre, dermed vil de med en svakere begynnelse alltid være i etterkant til tross for at mulighetene ligger der, med en borgerlønn er det en større mulighet for å utjevne de eksisterende forskjellene mellom folk, da de har garantert en inntekt de kan leve av, dog må

---

³ Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century s. 10-11

⁴ ibid

det understrekes at borgerlønn må ikke dekke alle grunnleggende og livsnødvendige behov.⁵ Men det skal sies at når essensen til borgerlønn er å minske de økonomiske forskjellene, burde den på lang sikt dekke essensielle og grunnleggende behov om muligheten oppstår. Ordningen kan skilles mellom en full borgerlønn og delvis borgerlønn. Med en full borgerlønn vil det si at inntekten som mottas er stor nok til å overleve av, altså at det dekker de grunnleggende behovene de enkelte trenger. Dersom en full borgerlønn skal innføres burde den ligge minst på samme nivå som fattigdomsgrensen; som ligger på 221 300 kr i året.⁶ Per dags dato eksisterer det ikke en nasjon som har en slik ordning, men en rekke nasjoner har gjennomført slike pilotprogrammer for et begrenset antall mennesker for å se effekten av ordning. Finland gjennomførte et to år langt (fra og med 2017 til og med 2018) pilotprosjekt på nasjonalt nivå, hvor to tusen tilfeldige innbyggere på trygd ble valgt til å få 560 euro (som tilsvarer 6485 kr). Resultatet fra forskningsprosjektet viste til en liten økning i sysselsetting, økt velferd blant deltakerne og økt tillit til instituttene.⁷ Dog må nok flere slike prosjekter i en større mengde og lengre periode gjennomføres for å vise til mer konkrete data for effekten borgerlønn ordningen kan ha på befolkningen. Den andre versjonen er en såkalt *delvis borgerlønn ordning*, den skiller seg ut ved at inntekten den gir ikke er nok til å leve av, som eksisterer i den amerikanske delstaten Alaska.⁸ Hvor innbyggerne får tildelt en inntekt basert på delstatens inntekt fra landets naturressurser.⁹ Borgerlønn ordningen finansieres hovedsakelig , altså fra en felles statlig potte som blir distribuert til alle, der i mot kan det være forskjellige type skatt som kan bli brukt til finansieringen av borgerlønn ordningen.¹⁰ Thomas Pain foreslo i 1797 i *Agrarian Justice* en form for borgerlønn som ble finansiert gjennom skatten av naturressurser (som jeg skal gå mer inn på i dybden lengre ned i teksten),¹¹ noe som vi ser delstaten Alaska gjøre, riktignok er det kun en delvis borgerlønn som nevnt ovenfor. Andre forslag som “*bit tax*” har også blitt foreslått, passende med tanken på den digitale alderen vi lever i nå, men som nevnt så er det finansiert i en form for skatt. Herved blir fokuset satt på en full borgerlønn ordning, men det skal ikke bli sett bort ifra at en delvis borgerlønn kan innføres som en full borgerlønn; om ikke enklere og billigere.

---

⁵ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 355

⁶ Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. s. 127

⁷ Allas, T. et al. (2020) *An experiment to inform universal basic income*. McKinsey&Company.

<https://www.mckinsey.com/industries/social-sector/our-insights/an-experiment-to-inform-universal-basic-income>

⁸ Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. s. 126

⁹ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 354

¹⁰ Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century s. 10

¹¹ *ibid*

Historien til borgerlønn kan bli sett tilbake så tidlig som i 1795 da Thomas Paine publiserte pamfletten *Agrarian Justice*. I pamfletten så argumenterte Paine at land og naturressurser var et felleseie som tilhørte alle, og dersom felleseien ble tilegnet, ble det opparbeidet en gjeld som skulle utbetales tilbake til fellesskapet.¹² Til dette henviser Paine at det er mulig å gå fra det naturlige til den siviliserte staten, men ikke omvendt.¹³ Dermed blir de som er født i et samfunn bundet til det og det kultiverte land og private eiendom, og har da mistet tilgangen til land for å kultivere selv og bruken av naturressurser. En annen viktig stemme innenfor borgerlønn historien er Joseph Charlier som argumenterte for at alle mennesker har rett til livsopphold. Den største ulikheten blant Paine og Charlie var om utbetalingen av ytelse, Paine sto for at ytelsen skulle være engang betalt for å gi et bedre utgangspunkt i tidligere alder, mens Charlie påsto heller at ytelsen burde bli betalt periodisk ut livet. Fordelen med periodisk utbetaling er at den er forutsigbar, og gir garantert en inntekt ut livet. Men med en større grunnkapital blir det enklere å bryte seg inn i markedet med det første med tanken på å kunne kjøpe eiendom og bil.

Borgerlønn versus dagens velferdsmodell.

Når vi først snakker om borgerlønn ordningen er det naturlig å sammenligne den med dagens ordning, *Bismarck-modellen* - eller som vi kjenner bedre til, *velferdsstaten*. Velferdsstaten blir definert av det Store Norske Leksikonet som følgende...

“En velferdsstat er en stat som i betydelig grad garanterer samfunnets medlemmer hjelp hvis de skulle komme ut for helsesvikt, sosial nød eller tap av inntekt, for eksempel ved arbeidsledighet eller alderdom, og som sikrer den enkelte rett til utdanning.”¹⁴

Som har sin opprinnelse fra Otto von Bismarck “*Wohlfahrtsstaat*”. Både Bismarck-modellen og borgerlønn ordningen har til hensikt å sikre alle samfunnsmedlemmene et sikkerhetsnett som kan sørge for at hver enkelte får det de trenger. Bismarck-modellen gir uføretrygd og sosialhjelp dersom en er for syk, skadet eller av en grunn ikke kan ta arbeid, dermed operere bismarck-modellen på økonomisk støtte etter at behovet for støtten oppstår, som for eksempel at man mister jobben eller at man blir skadet og ikke kan ta arbeid. På den andre siden

---

¹² Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s.356

¹³ Thomas Paine, *Agrarian Justice*, s.7

¹⁴ Christensen, J & Berg, O. T. (2022) *Velferdsstat*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/velferdsstat>

opererer borgerlønn ordningen ved at den økonomiske ordningen blir delt ut uansett hvilken situasjon personen befinner seg i, arbeidsledig eller ikke for eksempel. Det gjør at ordningen er bedre til å fange de enkelte som faller mellom stolene som kan oppstå med dagens ordning. Dermed er Bismarck-modellen og borgerlønn ordningen “urettferdig” på to forskjellige måter. Med Bismarck-modellen kan de som har gjort seg fortjent til ikke få den nødvendig støtten de trenger, spesielt i nye situasjoner som er ukjent for dagens velferdssystem. På den andre siden åpner borgerlønn ordningen for en annen “urettferdighet”, siden alle sammen kan få støtte selv om de ikke velger å ta arbeid, som kan føre til snylting på systemet, men i borgerlønn ordningen er det ingen som faller mellom stolene på grunn av feil i systemet.¹⁵ Dersom velferdssystemet er ment for å sikre velferden til de enkelte, gjennomfører borgerlønn en mer effektiv måte å opprettholde velferden til befolkningen på, så lenge systemet ikke kollapser åpenbart. Likevel er det verdt å påpeke at begge systemene kan bli snyllet og utnyttet, til tross for at borgerlønn ordningen gjør det enda lettere å snylte på systemet, men dette har ikke stoppet oss med å avslutte med dagens velferdsstat heller - istedenfor burde fokuset være på hvordan vi kan tilrettelegge for at flest mulig har muligheten til å bidra til fellesskapet. Til dette kan det argumenteres med at i dagens velferdssystem så er det reelle konsekvenser om en blir tatt i å snylte på systemet, slikt kan det begrense snyltingen på systemet og skape insentiv til å ikke utnytte. Når det kommer til dagens velferdssystem, så er bidraget av de enkelte til felles potten gjort gjennom beskatningen av arbeidet, jo høyere en får i inntekt, desto større prosentandel må inntekten beskattes. Med andre ord så er det gjort gjennom betalt arbeid, mens frivillig arbeid, dugnad og annet ubetalt arbeid som husarbeid blir ikke lønnet til tross for at det fortsatt er arbeid. Så i et samfunn som har en borgerlønn ordning burde definisjonen av arbeid utvide for å inkludere et større spekter av hva arbeid går ut på, istedenfor å kunne gå ut fra definisjonen på engelsk - *labour*. Når definisjonen av arbeid blir utvidet og mer inkluderende for andre type arbeid, betyr det at flere kan være med på å bidra til fellesskapet, slik at “snyltingen” reduseres.¹⁶

Med introduksjonen av borgerlønn i samfunnet, kan det føre til en rekke med økonomiske konsekvenser; som forbruksvaner og inflasjon, jo mer penger folk har desto høyere er sjansen for at folk er villig til å betale høyere priser for varer men også øke pengebruken på ting de ikke nødvendigvis trenger. Nå som de ikke må lenger ty til de økonomiske begrensningene som ble satt på de før. En mulig løsning på å forhindre en inflasjon på visse nødvendige varer

---

¹⁵ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 363

¹⁶ Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. s. 132

som mat, kan være å sette en grense på hvor mye nødvendige varer skal koste, dog er dette nok en løsning som ikke er svært populært for de som vil ha et helt fritt marked eller med så lite regulering som mulig. Uansett så kommer markedet til å svinge, der folk må bort prioritere kommer priser til å synke og det som blir prioritert kommer til å øke i pris, og vil på sikt regulere seg selv og stabiliseres. Men selv med dagens marked og velferdssystem så har vi sett at systemet ikke er robust nok. NRK rapporterte i november 2023, at 9 av 10 som står i matkø får ytelser av NAV,¹⁷ ytelser som skal i utgangspunktet dekke slike behov, er ikke tilstrekkelig på grunn av den skyhøye matprisen vi har sett, og den har fortsatt å øke etter det; et symptom på at verken økonomien eller velferdssystemet er robust nok til å takle slike endringer. De som får ytelser blir dermed avhengig av støtten de kan få fra frivillige arbeidere. Styrken som borgerlønn ordningen har over dagens velferdsmodell er nettopp at den slipper slike byråkratiske prosesser som tar masse tid og penger for å gjennomføre og kontrollere, uten risikoen for at noen faller mellom stolene.¹⁸ Enkelte mener det er mer fornuftig å heller lære av styrken til borgerlønn ordningen og implementere det i dagens velferdsstat for å styrke dagens ordning, som å redusere stigma rundt å få støtte, men også å sikre en inntekt som er stabil og forutsigbar for de med dårlig økonomi.¹⁹

En utfordring med å sammenligne Bismarck-modellen med borgerlønn ordningen er nemlig at dagens velferdssystem defineres mer som et støtteapparat dersom noe galt skulle oppstå, som nevnt tidligere så er det et *sikkerhetsnett* for de som har falt. Mens borgerlønn ordningen i prinsippet skal ikke fjerne sikkerhetsnettet fullstendig, men heller sette opp gjerder rundt klippet og eliminere sjansen for å falle ned, ved å sørge for at en alltid har en inntekt uansett situasjonen en befinner seg i. Dermed er ikke borgerlønn ordningen et støtteapparat, men heller en "statlig lønn" som blir periodisk delt ut til folk. Borgerlønn ordningen gir støtte til de individuelle *før* krisen har funnet sted for å mitigere det, mens dagens velferdssystem opererer ved at den gir støtte *etter* at krisen har funnet sted, dersom man blir illebefinnende eller mister jobben. Som nevnt trenger ikke borgerlønn ordningen å bytte ut sikkerhetsnettet fullstendig, men det kan redusere en rekke med byråkratiske prosesser og andre økonomiske utgifter som går på bekostning av tap på inntekt, slike økonomiske besparelser kan gå tilbake til borgerlønnspotten. Problemet med å kutte velferdstjenesten er at det kan gi problemer til de som er avhengig av de fra før, men det impliserer ikke nødvendigvis at det må kutte ut alle

---

¹⁷ Kræmer, M. et al. (2023). *Ni av ti i matkø er NAV-klienter:- Folk er mer sultne nå*. NRK https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/ni-av-ti-i-matko-er-nav-klienter_-_folk-er-mer-sultne-na-1.16642848

¹⁸ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 365

¹⁹ Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. s. 126

eksisterende statssubsidierte tjenester. Der det er et overlapp med borgerlønn blir det overflødig å beholde tjenestene.

Som for eksempel *Lånekassen* som gir oss studenter en bestemt mengde med penger hver måned, om noe skulle skje som forsinkelse, avbrudd eller endringer i utdanningen kan det ha en konsekvens på retten til studiestøtte og lån, men også hvor mye av lånet som blir gjort om til stipend.²⁰ I tillegg til hvor lite studenter får allerede fra før av, så går halvparten av støtten til husleie og resten går til å dekke essensielle behov; til dette kan man selvfølgelig svare med at man kan alltid finne seg en deltidsjobb, men merk at studiet er allerede en *fulltidsjobb*. Hvordan skal vi da forvente at studenter skal gjøre det bra på skolen når de må også fokusere på en deltidsjobb ved siden av studiet? Her kan borgerlønn styrke studentene mer, så lenge den faste inntekten som blir delt ut er mer enn nok til å leve av åpenbart, uten at det medfører økonomiske konsekvenser for en som ikke engang har fått startet i arbeidslivet.

Videre er det viktig å holde borgerlønn uten prøveperiode og arbeidskrav. Med dagens ordning må det kontrolleres om folk oppfyller kravene for å motta sosial støtte, trygd og andre stats-subsidierte tjenester. Kontrollering om kravene er oppfylt er både krenkende for de som opplever kontrollen, men det sender også et implisitt signal at mottakeren av trygden ikke er til å stoles på; som kan føre til stigma mot mottaker grupper, spesielt blant minoriteter som innvandrere og funksjonshemmede.

“While the stranger is present before us, evidence can arise of his possessing an attribute that makes him different from others in the category of persons available for him to be, and of a less desirable kind - in the extreme, a person who is quite thoroughly bad, or dangerous, or weak. He is thus reduced in our minds from a whole and a usual person to a tainted, discounted one. Such an attribute is a stigma, especially when its discrediting effect is very extensive; sometimes it is also called a failing, shortcoming, a handicap.”²¹

Stigma er et stort problem som oppstår rundt de som får støtte fra velferdstjenesten, får man støtte fra NAV, blir man stemplet av andre med nedsettende ord som "NAV'er" og "samfunns

---

²⁰ Lånekassen. (dato er ikke oppgitt) *Forsinkelse, avbrudd og endringer i utdanning. Lånekassen.* <https://lanekassen.no/nb-NO/stipend-og-lan/forsinkelse-avbrudd-og-endring-i-utdanningen/>

²¹ Goffman, E. (1986) *Stigma Notes in the management of spoiled identity* s. 2-3

snylter", og slik fremmedgjøring medfører til at de som får støtte fra NAV opplever skam og utelukkelse fra samfunnet. Ved å gi alle borgere i samfunnet en borgerlønn, så er det ingen skam eller nedverdiggelse ved å ta imot penger fra staten, siden alle blir likeverdige i statistikkens øye.²²

Uten prøvetid vil det også si at man kan fortsette å jobbe uten at det skal ha noe å si på inntekten man får gjennom borgerlønn, det vil si at du fortsatt kan få din borgerlønn på toppen av det du tjener på jobben etter skatt. Mens i dagens velferdsstat om du får støtte fra staten og velger å ta en liten deltidsjobb ved siden av støtten, kan du risikere å miste mange tusen kroner som er essensielt for å få dekket sine grunnleggende behov. Dette er også kjent som *trygdafelle*.²³ Mange har ikke muligheten til å ta seg en fulltidsjobb, men de har kanskje energien til å jobbe litt på deltid, da kan de fortsatt være med på å bidra til samfunnet og føle at de bidrar til samfunnet samtidig som de får litt mer ekstra penger å rutte med. Utfordringen med dagens modell er at den er designet til en *one-size-fits-all*, men realiteten er at det passer ikke de fleste, siden ingen er det gjennomsnittlige mennesket, hver enkelte har sine egne behov, men sammenlignet med borgerlønn så kan enhver velge å gjøre det som passer de best, ut i fra hva de kan gjøre, hva de vil gjøre og situasjonen deres. Borgerlønn ordningen er ikke en *one-size-fits-all*, istedenfor gir den deg muligheten til å velge størrelsen på hatten som passer deg. En hovedinnvending i mot denne sammenligning av jobb som en fellesressurs er om employment rent kan betraktes som en gave, noe som Van Parijs gjør.²⁴ Om employment rent kan betraktes som en gave, må det tilsi at det finnes to partnere til stede, en giver og en mottaker, da er det giveren i dette tilfellet som skaper ressursen, og dermed er det ikke *agentuavhengig*, som vil si at det er innenfor individets kontroll.²⁵ Dog kan det være feil å kategorisere det som en gave, det som definerer som en gave - "*er noe man gir eller får uten vederlag*",²⁶ altså transaksjonen skal kun gå i en retning uten å forvente å få noe tilbake. Dette skjer ikke i arbeidsmarkedet, da arbeidstakeren selger arbeidskraften sin til arbeidsgiveren som valuta, i mot en valuta tilbake i form av inntekt eller andre økonomiske midler som aksjer for eksempel. I denne konteksten så har arbeidsgiveren monopol på arbeidet, da arbeidstakeren må ta i mot det de kan, mens arbeidsgiveren kan gi det de ønsker; som kan føre til en urettferdig fordeling av arbeid. Dersom lavt utdannet arbeid forsvinner i fordel for

---

²² Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century s. 13

²³ Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. s.130

²⁴ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 361

²⁵ ibid

²⁶ Wæhle, E. (2021) *Gave*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/gave>

automatisering, betyr det at enkelte vil miste arbeid. Når det er sagt, historisk sett så blir nytt arbeid skapt, men det kan verken alltid forventes eller garanteres at arbeidet som blir skapt er godt heller.

Når vi ser på dagens velferdssystem så ser vi at den opererer “*ex post*”, altså at folk får støtten når krisen har inntruffet og bevist at de har gjort seg fortjent for den, og støtten er basert etter tidligere bidrag til den felles potten.²⁷ Mens borgerlønn ordningen opererer “*ex ante*”, slik at det er ingen formelle krav eller betalinger for å få tilgang til ressursene og støtten. Ved å operere *ex ante*, sørger systemet for at ingen blir diskriminert eller faller mellom stolene i systemet. Et system som opererer slik kan vi se i *sistema Único de Saúde (SUS)* i Brasil, hvor enhver borger har rett på tilgangen til offentlig helsetjeneste og støtten av staten.²⁸ Dermed så dekker staten utgiften for helsetjenesten for folk, slik at de kan holde seg friske og minimere verre skader. Det hjelper lite å ha en helsetjeneste om man hverken har råd for tjenesten, eller ender opp med å drukne i gjeld, som skjer i USA. Ved å sørge for at folk har tilgang til denne helsetjenesten uten at de havner i gjeld, kan disse menneskene fortsette videre i arbeidslivet og bidra mer til det samfunnsøkonomiske og seg selv. På samme måte kan borgerlønn sørge for at folk ikke havner i en verre situasjon.

Parasittinnvendingen.

Til tross for hvor idealistisk borgerlønn ordningen virker til å være, så har det reist noen bekymringer, problemet oppstår når vi snakker om hvordan borgerlønns ordningen skal finansieres og hvilket krav som er tilrettelagt for å få en slik økonomisk støtte fra staten. Som Van Parijs har påpekt er det viktig at en borgerlønn ordning ikke inkluderer prøvetid og arbeidskrav, det kan føre til at folk som kan ta arbeid kan velge bort arbeid, siden det ikke er et krav for å få stønad. Dermed bryter det opp med *gjensidighetsprinsippet*²⁹, og skaper en asymmetrisk tilstand hvor gruppen som velger å jobbe påtar seg all arbeidet til verdiskaping, men gruppen som ikke velger å ta arbeid får fortsatt en inntekt, og dermed *snylter* på systemet. Dette er det såkalte *parasittinnvendingen*, som fokuserer på den urettferdige fordelingen av verdiskapingen. I dagens velferdsmodell ligger det i systemet et insentiv til å ta arbeid for å kunne få denne økonomiske støtten om det skulle være en trang til det, men

---

²⁷ Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century s.12

²⁸ Columbia Mailman School of Public Health (Ikke oppgitt) Brazil Health and Health System. Columbia edu <https://www.publichealth.columbia.edu/research/others/comparative-health-policy-library/brazil-summary#HEALTH%20&%20HEALTH%20SYSTEM>

²⁹ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 357

dette insentivet til å ta arbeid er ikke direkte innebygget inn i borgerlønn ordningen, dermed kan det argumenteres for at systemet tilrettelegger for at folk kan snylte. Og svaret er ja, det tilrettelegger for muligheten til at snylting kan oppstå, men det oppmuntrer ikke snylting, det er tross alt en ordning hvor fellesskapet står sentralt. Det som er innebygget i dagens velferdsordningen er belønningen av *passiv holdning* til arbeid, som nevnt ovenfor med tanken på trygdefellen, så er det ingen belønningen å velge å jobbe dersom netto inntekten er mindre enn det en får i trygdeinntekt.

Alle i systemet er avhengig av hverandre for at hjulet skal gå rundt. Dette fellesskapet ser vi også i dagens velferdssystem, hvor alle må bidra til potten for å få noe av potten i det de trenger sitt kakestykket. Betyr det at mangelen på insentiv nødvendigvis får folk til å se bort til å ta arbeid? Det argumentet tar for gitt at bare fordi en mulighet er tilstede og det ikke medfører noen konsekvens med det, så kommer folk til å gjøre. Enkelte kommer sikkert til å gjøre det, men er det en god nok grunn til å ikke innføre det? Men det kan også argumenteres med at borgerlønn kan gi friheten til folk til å velge arbeid man har mest lyst til å holde på med. Det betyr at man kan se bort fra arbeid en ikke ønsker seg om det ikke passer den enkelte uten at det skal gå på bekostning av det økonomiske. Det kan føre til en rekke andre positive konsekvenser på arbeidsmarkedet. Blant annet så kan folk velge å ta arbeid som virker mer meningsfylt for seg selv, som frivillig arbeid til å hjelpe andre folk i nød. Men ikke all type arbeid i tiltrekkende for folk, som en konsekvens av mangelen på arbeidere må en arbeidsgiver gjøre tiltak for å få arbeidere, som igjen kan føre til et bedre arbeidsmiljø, bedre arbeidstider, bedre lønn og en rekke med andre goder og fordeler som gjør arbeidet mer attraktivt for folk å velge. På den måten kan ordningen sikre at nytt lav betalt eller generelt elendig arbeid ikke oppstår, da de har muligheten til å se vekk fra dem.³⁰ Borgerlønn gir da mer forhandlingsmakt til de enkelte, i et allerede skjevt fordelt arbeidsmarked mellom arbeidstakere, men også mellom arbeidstakeren og arbeidsgiveren.³¹ Det er tross alt arbeiderne som får det økonomiske hjulet til å spinne videre, uten dem så kollapser ikke bare økonomien men samfunnet med det. Det positive med å jobbe under et system med borgerlønn er nemlig at man beholder den faste inntekten fra ordningen på toppen av inntekten fra arbeidet etter skatt, dermed klarer man seg bedre med en jobb enn uten en jobb.³²

---

³⁰ Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century s. 17

³¹ *ibid*

³² Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century s. 14

Fra dette perspektivet er insentiv til å ta arbeid indirekte innbygget i borgerlønn ordningen, da man fortsatt beholder inntekten fra borgerlønnen på toppen av inntekten fra arbeidet. Fokuset burde ligge på å gjøre det så attraktivt som mulig å velge å delta i arbeidslivet og samfunnet. Valget mellom mer fritid eller friheten til å gjøre mer er vanskelig å fastslå hva som kommer til å skje siden det er så individuelt. Om en er opptatt av masse luksus er det åpenbart at man må jobbe mer for å tjene seg opp til luksusen. Mens andre har ikke interessen av luksus og vil kanskje bare surfe mesteparten av tiden. Poenget er at like forventninger til alle til alt kommer sjeldent til å fungere, hvorfor skal jeg trenge å jobbe i åtte timer når jeg kan få livsstil som kun koster meg å arbeide fire timer? Den viktigste faktoren som kan måles er velferden til de enkelte, om velferden ikke er på stell i og utenfor arbeidslivet, så fungerer man oftest dårlig i og utenfor arbeidslivet.

Hele parasittinnvendingen hviler på at borgerlønn er urettferdig ved at ordningen blir finansiert ved å skatte på arbeide til andre, slik oppstår det asymmetriske forholdet når noen kan velge bort å ta arbeid og fortsatt få tilgang til ordningen. Men hva om finansieringen av borgerlønn ordningen ikke var av skatten til arbeidstakeren, men heller av arbeidsgiveren og bedriften? I et scenario, riktignok spekulativt, dersom majoriteten av arbeidet blir automatisert, ligger det til grunn for at en ikke tar utnyttelse av systemet når det faktisk ikke er mulig å ta seg arbeid, spesielt arbeid med god nok inntekt til å leve på nå som essensielle varer og boligmarkedet blir dyrere.

Basert på *luck-egalitarisme* som er det rammeverket Van Parijs baserer seg på, så påstår luck-egalitære at inntekt og formue burde fordeles ut fra *likhetsprinsippet* og *ansvarsprinsippet*.³³ Likhetsprinsippet går ut på: “*Forskjeller i inntekt og formue mellom folk som skyldes faktorer utenfor enkeltindividenes kontroll er urettferdig og burde elimineres*” og ansvarsprinsippet går ut på: “*Forskjeller i inntekt og formue mellom folk som skyldes faktorer innenfor enkeltindividets kontroll er rettferdig og burde beholdes.*”³⁴ Utfordringen er å finne ut av hva som faktisk er innenfor individets kontroll og ikke. En kan argumentere for at å velge en handling som å stjele er noe individet kan velge selv og står innenfor individs kontroll, men står valget mellom å stjele eller sulte ihjel; så er ikke valget direkte frivillig, det var en nødvendig handling for å overleve, en grunnleggende instinkt vi har som kan være

---

³³ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 358

³⁴ *ibid*

vanskelig å se bort i fra. Prinsipielt så er poenget at ressurser, som naturressurser, som er utenfor enkeltindividets kontroll er det ingen som har rett til eller krav for ovenfor andre, og dermed burde den fordeles rettferdig mellom folk.³⁵ Men hvorfor burde det fordeles rettferdig mellom folk? Det er ikke slik at det nødvendigvis finnes en kosmisk lov der ute som sier at slikt skal det være, langt tilbake i tid gjaldt *jungelens lover*, førstemann til mølla eller den sterkeste vinner. Men på et tidspunkt så har vi bestemt at ressurser skal fordeles rettferdig. I denne konteksten, dersom noen har tilgang til en naturressurs som hindrer andre å også dra utnyttelse av den, burde de som utnytter den tilbake betale en leie for bruken av ressursen.³⁶ Så hva skal egentlig defineres som en ressurs, spesielt som er utenfor vår kontroll? NAOB definerer ressurser som “*noe som kan utnyttes økonomisk eller som er til nytte på en annen måte*”.³⁷ Siste del av definisjonen er nokså bred, men hvis vi går ut i fra første halvdel, hvordan går ikke tilgang til arbeid under som en ressurs som kan utnyttes økonomisk? Tilgangen til arbeid er ikke alltid like rettferdig fordelt, *nepotisme* og diskriminering er faktorer som hindrer at enkelte folk ikke får muligheten til å ta godt arbeid, dermed er det enkelte det som ikke har gjort seg fortjent til sin stilling; i tillegg til at det kan være en vesentlig forskjell i arbeidskvalitet fra jobb til jobb.³⁸ Et eksempel er importert arbeidskraft fra utlandet hvor enkelte arbeidere er villige til å ta arbeid for mindre betalt enn det en nordmann hadde vært villig til. Problemet med dette er at nordmannen står til enten å undersøke sin arbeidskraft for å være med i arbeids konkurransen, eller bli ufrivillig arbeidsledig siden det er billigere å bruke importert arbeid. En kan argumentere at nordmannen står fritt til å velge å jobbe for mindre lønn, men om det ikke er godt nok til å dekke sine utgifter, er det åpenbart om han kan velge annen jobb da. Denne forskjellen mellom den faktiske arbeidsinntekten og markeds lønnen utgjør *employment rent*, det er dette Van Parijs sammenligner med naturressurser; i kraft at *employment rent* er utenfor enkeltindividets kontroll, og dermed er en felleseie og ressurs. Om vi har muligheten til å sørge for at alle kan få garantert en anstendig levestandard, burde vi ikke sørge for det da? Ingen fortjener å leve i fattigdom, om vi kan forhindre det.³⁹

Når det kommer til rettighet på en inntekt og parasittinnvendingen er det viktig å gjøre et skille mellom *kooperativ rettferdighet* og *sosial rettferdighet*. Med kooperativ rettferdighet er

---

³⁵ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 358

³⁶ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 359

³⁷ Ressurs (dato ikke oppgitt) Det Norske Akademis ordbok. <https://naob.no/ordbok/ressurs>

³⁸ Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform? s. 360

³⁹ James, Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. s.185

det snakk om rettferdig fordeling mellom likeverdige folk, mens sosial rettferdighet er snakk om den rettferdige fordelingen av ressurser i et samfunn, som tilgang på arbeid og naturressurser. Dette refererer til Thomas Paine sin allemannsretten til naturressurser, dersom noen profiterer noe som er en del av fellesskapet, så burde profitøren tilbake betale deler av profitten tilbake til fellesskapet. Det Van Parijs prøver å vise er at tilgangen til arbeid er ikke et kooperativ rettferdighet, men snarest en sosial rettferdighet.⁴⁰ På samme måte kan det sees på med tilgang til arbeid på arbeidsmarkedet. Utfordringen med borgerlønn er at den bryter opp med gjensidighetsprinsippet, nemlig at det er urettferdig at folk som har muligheten til å påta seg arbeid lever av arbeidet til andre. Fungerer ikke dagens økonomiske system på samme måte? Når en arbeider produserer verdi til en bedrift, så blir ikke arbeideren etter betalt fullt for verdien hen har skapt. Noe av verdien går rett i lommen til kapitalisten. Blir ikke arbeideren i denne situasjonen utnyttet av sin arbeidsgiver? Kapitalisten lever av arbeidet til arbeideren, i noen tilfeller tjener kapitalister tidobbelt av det arbeiderne deres gjør, til tross for at det er arbeiderne som skaper majoriteten av verdien i bedriften. Er det virkelig rettferdig? Men det kan også argumenteres over at den inntekten arbeideren får er arbeideren sin tilbakebetaling av kapitalisten sitt monopol på arbeidet. Det er verdt å understreke at inntektsforskjellen mellom arbeideren og kapitalisten har blitt så stor at det ikke lenger er en rettferdig tilbakebetaling av arbeidet som har blitt gjort.

Den 4. industrielle revolusjonen og dens konsekvenser.

Den 4. industrielle revolusjonen, også kalt for *Industry 4.0*, sammensmelter den fysiske verden med den digitale verden.⁴¹ *Cyberspace* har sakte men sikkert blitt en del av vår hverdag, store deler av vår sosiale sfære har gått fra et fysisk møteplass som et klubbhus eller baren til sosiale medier hvor vi engasjerer med hverandre, ikke bare med de vi kjenner men også folk på tvers av jordkloden. Med progresjonen av kunstig intelligens, har det blitt et større marked for bruken av det. Nå kan KI gjennomføre analyser av store datamengder, generere bilder og tekster - noe som utdanningssektoren har fått kjent godt på i det siste med eksamensbesvarelser som har blitt KI-generert og levert som eget. Det som skiller kunstig intelligens fra tidligere algoritmer og programvarer, er KI. sin egenskap til å forbedre seg og bli mer og mer effektiv på arbeidet sitt, til tross for mindre *input* fra programvareutviklere,

---

⁴⁰ Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. s.132

⁴¹ Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond*. World Economic Forum
<https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/>

det KI. trenger er store summer med data den kan analysere, og ut fra analysen skaper den et nevralt nettverk som vet hvordan den skal svare eller hvordan den skal gjennomføre gitte arbeidsoppgaver. Kunstig intelligens er ikke i nærheten til å operere på samme nivå som mennesker enda, men teknologien har hatt en ufattelig rask progresjon de siste årene. Som ChatGPT som kan generere tekster med svar til brukerne, DALE 2 som kan generere realistiske bilder (sliter enda med noen detaljer som hender, men det gjør jo de fleste nybegynnere som lærer å tegne eller male!), det har kommet til det punktet hvor kunstig intelligens har blitt brukt på applikasjoner som *Replika* for en virtuell venn eller kjæreste,⁴² som er en skummel progresjon fra det menneske til menneske kontakten, til det menneske til maskin relasjonen vi får. Det vi ser nå er at autonome maskiner blir mer og mer smartere, takket være kunstig intelligens og maskinlæring; så kan maskinene finne ut av selv hvordan den kan gjøre et arbeid og oppgave mest effektivt. Den første industrielle revolusjonen startet i slutten av 1700-tallet da damp- og vannkraftdrevende maskiner som vannhjul ble tatt i bruk til tekstil og maskinindustrien til fordel. Den andre industrielle revolusjonen ble markert i tidlig 1900 tallet ved bruken av elektrisitet i industrien og samfunnet og innføring av fabrikker for masseprodusering. Den tredje industrielle revolusjonen tok i bruk automatiseringen av arbeid med programmerbare styringsenheter og styringssystemer. Etter tidlig 2000 tallet ble den fjerde industrielle revolusjonen innført ved bruken av autonome maskiner koblet til internett og bruken av maskinlæring for å øke industrisystemets blant annet øke produktiviteten, kvaliteten på arbeidet, og også adaptiviteten rundt nye situasjoner for maskinen.⁴³ Gjennom de tidligere industrielle revolusjonene har det vært frykt for at den nye teknologien og automatiseringen kommer til å erstatte mennesker med maskiner, fra Karl Marx og fabrikkene til tidsperioden vår med kunstig intelligens og automatisering av arbeidsplassen, men også andre essensielle sektorer som den sosiale sfæren. Historisk sett har det vist at det alltid dukker opp nye jobber ut i fra den nye teknologien som har blitt avdekket, dermed har tidligere blitt faset ut med andre, og skapt heller et nytt behov for den nye sektoren og bransjen⁴⁴; dog kan det ikke utelukkes at det alltid kommer til å være slikt heller.⁴⁵ Det støtste probelemmet som oppstår med ny teknolgi og automatiseringen er nemlig det sosialpolitiske konsekvensene teknologien har på samfunnet, hvem som får tilgang til den nye teknologien, hvem som får tilgang til arbeidet relatert til teknologien, arbeid som blir

---

⁴² Kunstig Inteligens partner <https://replika.com/>

⁴³ Martinsen, K (2023) Den fjerde industrielle revolusjonen. Store Norske leksikon https://snl.no/den_fjerde_industrielle_revolusjon

⁴⁴ James, Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. s. 183

⁴⁵ ibid

faset ut, men også den fysiske endringen på samfunnet som skjer; som infrastruktur både fysisk og digitalt. Etter at bilen ble introdusert og tilgangen til bilmarkedet ble større, førte det til en rekke med endringer i samfunnet, infrastrukturer som veier må bygges for å tilfredsstille behovene som bilen kom med, en rekke med byråkrati og lover ble satt opp, og har endret byplanlegging i seg selv. I tillegg til at når en ny teknologi blir innført, er det som regel de med mest penger som får tilgangen til det, som igjen er med på å skape et større klasseskille. En slik teknologisk determinisme må heller ikke bli sett bort i fra med kunstig intelligens og annet som den 4. industrielle revolusjonen kan bringe.

“The real issue is the unequal distribution of work, time and money that exist today”⁴⁶

Den reelle frykten med den 4. industrielle revolusjonen er nemlig forskjellene det kan utgjøre sosialpolitisk blant folk, spesielt så har vi sett en økning av polarisering blant folk; blant annet på sosiale medier. Som nevnt ovenfor, hvordan kan dette påvirke *employment rent* i arbeidsmarkedet og samfunnet? Hvilke type arbeid kommer til å bli automatisert av roboter, og hvilke type arbeid og utdanninger kommer til å komme sterkest ut av dette. Største utfordring er arbeid som ikke bare kan bli automatisert av roboter, men også eksportert til utlandet hvor arbeidet kan bli gjort mer kosteffektivt for bedriften istedenfor å beholde arbeidet lokalt og nasjonalt.⁴⁷ Etter at datamaskiner og den digitale verden har mer og mer blitt en del av vår fysiske verden, så har behovet for arbeid og utdanning innen informasjonsteknologi (IT) skutt i været.

Gjennom tidene har vi utviklet teknologi som kan effektivisere vårt arbeid, og vi fortsetter å videreutvikle ny teknologi som ikke bare øker produktiviteten vår, men også automatiserer den, og blir mer og mer selvstendig. Da menneskene drev med landbruk før i tiden, brukte vi ikke noe annet enn kroppen vår til arbeidet; frem til vi brukte dyr som verktøy for å effektivisere arbeidet. Introduksjonen av dyr betydde at det trengte færre folk til å pløge jordet, men noen måtte ta vare på dyrene, som har skapt annet type arbeid. Nå har vi erstattet dyrene med traktorer som gjør arbeidet enda mer effektivt, og med det har behovet for mekanikere blitt introdusert. Så langt gjennom historien, så har nytt arbeid alltid blitt skapt gjennom introduksjonen av ny teknologi, men kan vi være sikker på at det alltid kommer til å bli skapt nytt arbeid i forbindelse med ny teknologi? Science-fiction har lenge vært et lite

---

⁴⁶ Butollo, F. & Nuss, S. (2022) *Marx and the robots* s. 18

⁴⁷ James, Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. s. 184

vindu til mulighetens verden, og med det kan landbruk- og traktor eksempelet, kan vi ta en titt på filmen *Interstellar* som et eksempel. I filmen har de selvstendige autonome traktorer som driver med landbruk, men hva skjer da med bøndene? Det er ikke et like stort behov lenger for å ha så mange bønder lenger når de kan bli erstattet med maskiner. Dermed mister bøndene tilgang til arbeid, og må finne annet arbeid de kan gjøre. Utfordringen er at de autonome arbeiderne skaper fortsatt verdi, men den skapte verdien blir bare omfordelt til arbeidsgiverne. Det virker kanskje urettferdig at kapitalister må skatte på de autonome maskinene som gjennomfører arbeid, men det kan også argumenteres at de kan tjene på dette og. Ved å sikre at folk har fortsatt en inntekt gjennom en borgerlønn ordning kan de sørge for at flere har muligheten til å kjøpe produktene til kapitalisten.⁴⁸ Autonome maskiner har utgifter, men de er betraktelig billigere enn menneskelig arbeid. Maskiner blir ikke syk, dersom de blir ødelagt kan de lett erstattes med en annen maskin uten at maskinen trenger opplæring. Maskiner kan jobbe langt mer enn 8 timer dager, 5 dager uken, og det tar heller ikke ferie. I tillegg til at maskiner tar heller ikke mamma- og pappapermisjon, eller pensjoneres. Penger spart er penger tjent for en bedrift og dermed er det fornuftig og logisk av en bedrift å bruke autonome maskiner istedenfor mennesker, så lenge det ikke går utover kvaliteten på arbeidet, til dette kan vi se på hvordan skipsfart industrien i England ikke tok bruk av maskiner med det første på grunn av kvaliteten til maskinene kontra mennesker. Men i senere tid har maskiner blitt mer og mer brukt i industrien. Som nevnt ovenfor med Thomas Paine sitt prinsipp om retten til land og naturressurser, kan det sammenlignes med dagens økonomiske samfunn og tilgang til en inntekt. For at vi skal kunne dekke våre grunnleggende behov, så må en i dagens samfunn ha en inntekt for å kunne overleve, i tillegg til at det eksisterer nesten ingen andre alternativer til jobb med mindre en har arvet store mengder med penger som har blitt opptjent av tidligere generasjoner, eller om en har så mye flaks at de vinner i lotto. Ideen er dermed å flytte finansieringen av borgerlønn ordningen fra skatten til de enkelte arbeiderne over til bedriften. Altså bedrifter og arbeidsgivere som velger å bruke autonome maskiner burde skatte på verdiskapningen som de autonome maskinene produserer, siden det kan ta vekk arbeidstakeren sin mulighet til å få arbeid. Eksempelet er jo selvfølgelig basert på en fiksjonsfilm, men prinsippet ligger der, og muligheten for at det kan oppstå i vår verden er ikke logisk umulig heller. Dermed, om den teknologiske progresjonen som befinner seg i den 4. industrielle revolusjonen kommer til det punktet hvor arbeid blir tatt over av autonome maskiner raskere enn det greier å skape nytt arbeid, burde dagens økonomiske

---

⁴⁸ James, Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. s.191-192

system tilpasses den mulige mangelen på arbeid og skjeve fordelingen av arbeid som kan oppstå. Arbeid kommer alltid til å eksistere til en viss grad i varierende kvalitet, og autonome maskiner kommer aldri til å jobbe helt alene, men det kaller på betraktelig færre folk til å gjøre den samme jobben som maskinene. En mulig løsning til tilgang på arbeid kan være å åpne opp for at flere kan jobbe på det samme arbeidet. Før vi fikk åtte timers arbeidstid, var det vanlig at å jobbe opp mot 12 timer dagen. Etter en lang kamp om å begrense det ned til 8 timer med noen unntak, arbeidsdagen ble redusert $\frac{1}{3}$, som vil si at arbeiderne fikk 4 timer ekstra de kunne bruke til fritiden sin. Hvis det viser seg at tilgang til arbeid blir begrenset så kan en mulighet være å begrense arbeidsdagen slik at flere folk kan rullere på det samme arbeidet i løpet av arbeidsdagen. På denne måten kan flere være i arbeidsstyrken, men dette kan kun fungere så lenge inntekten holdes på samme nivå som en åtte timers arbeidsdag. Til de ekstra timene arbeiderne får til fritiden kan det brukes til å være mer med familien eller forfølge andre meningsfulle aktiviteter som hobby og frivillig arbeid.⁴⁹ Flere vakter i løpet av en dag vil tilsa at det trengs flere arbeidere for en arbeidsdag, på denne måten kan arbeidsstyrken økes. Normalt vil det ikke være et problem for de som kan finne seg en annen jobb, spesielt for de unge, kan man alltid også bytte bransje. Dog er dette litt vanskeligere for de som er eldre og nærmer seg pensjonsalderen, de kan ikke alltid bare bytte jobb eller bytte bransje, og må dermed holde seg til sitt nåværende sted. Å bytte jobb og bransje kan resultere at de flytte vekk, noe som ikke alltid er beleilig eller mulig for dem, og om de må bytte bransje må de muligens også få et nytt sett med kunnskap som gjelder den nye bransjen, noe som kan ta flere år å utvikle; i et høy konkurrerende bransje blir som regel yngre folk foretrukket overfor eldre, om begge har like mye erfaring. En annen utfordring med å automatisere arbeid er typen utdannelsen som krever til arbeidet som har blitt automatisert, med erstatningen av menneskelig regnemaskiner med maskinelle maskiner som kunne gjøre det samme utregningene, betydde det et behov for folk med datamaskin, programmering og utvikling kunnskaper. For at folk skulle finne seg jobb i de sektorene krevde det mer kunnskap av dem. En befolkning med generell høyere utdanning burde egentlig bare være positivt, men det tar for gitt for de enkelte som kanskje ikke passer helt inn i akademia og ville ha hatt det bedre av en jobb som ikke krevde høyere utdanning på universitetet eller høyskole. Hva skjer med dem, når slike type arbeid blir solgt til roboter?

---

⁴⁹ James, Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. s.189

Teknologi kommer alltid til å videreutvikles, dermed er det fornuftig å være før var til de mulig konsekvenser som kan oppstå dersom teknologien utvikles ukontrollert; noe vi har sett spesielt med utviklingen av sosiale medier - som har hatt en enorm påvirkning på de unge. En borgerlønn ordning kan være en god løsning på å minimere forskjellene som oppstår i samfunnet, og fortsatt sørge for at folk har en inntekt å leve av, dersom tilgang til arbeid skulle være begrenset. Dog trenger ikke borgerlønn ordningen å være implementert med det første. Slike drastiske endringer tar tid å gjennomføre i en stor skala, som på et nasjonalt nivå.

Konklusjon:

Så langt har vi sett på hva borgerlønn ordningen går ut på, de positive og negative sidene med det, og sammenlignet det med dagens velferdsstat. Begge velferdsordninger har gode sider med seg, som sørger for at folket blir ivaretatt og hjelper dem med å komme opp på beina igjen. Borgerlønn ordningen skiller seg fra dagens velferdsstat med at den opererer ikke som et støtteapparat i det et problem oppstår som akutt sykdom eller permittering; men heller sørger for at alle har en inntekt slik at de kan ta vare på seg selv uansett situasjonen de befinner seg i. I tillegg til at det kan gi folk mer frihet, mer forhandlingsmakt i arbeidsmarkedet og bedre forutsigbarhet i hverdagen. På denne måten unngår borgerlønn ordningen at enkelte faller mellom stolen, som skjer i blant med dagens velferdsmodell. Samtidig så har det reist noen bekymringer som mangel på insentiv til arbeid, kan det rettfærdiggjøres at enkelte arbeidsdyktige kan leve på arbeidet til andre - *parasittinnvendingen*. Som et svar til parasittinnvendingen, kan tilgangen til arbeid bli sett på som en form for fellesressurs, som alle burde ha tilgang til eller bli kompensert for. Med introduksjonen av kunstig intelligens og autonome maskiner i arbeidsmarkedet kan det føre til at arbeid blir automatisert og eksportert til utlandet for billigere drift av arbeid, som kan føre til en begrensning på tilgang til arbeid. Sett i lys fra den 4. industrielle revolusjonen kan borgerlønn ordningen sikre folk en inntekt i ustabile tider. Ordningen kan bli innført som en forsikring mot en ev. økning av arbeidsledighet, men også som et svar mot de økte forskjellene som vi ser i dag, og i nær fremtid. Et slikt bytte fra dagens velferdsordninger til borgerlønn kan være en drastisk endring for samfunnet. Hva burde regjeringen gjøre med denne mulige arbeidsledighetskrisen en slik automatisering muligens kan føre til? I første omgang burde regjeringen allerede nå begynne å snakke om den teknologiske utviklingen, konsekvensene det kan få for samfunnet og se på mulige tiltak som kan bli gjort forut for en eventuell slik krise. En krise er bare en krise om man er dårlig forberedt på den. I det tilfelle

regjeringen kan gripe inn på regulering av bruken av autonome maskiner, bør det innføres en skatt på bruken av autonome maskiner. Selv om maskiner ikke trenger en lønn, så produserer de verdi som et menneske kunne ha gjort og hatt tilgang til. Dermed burde verdien som blir skapt av maskiner gå til folket som har mistet muligheten til å ta arbeid. I første omgang burde skatten gå til arbeiderne som blir påvirket av automatiseringen, slik at de har en inntekt under arbeidssøkingen,⁵⁰ med en ny inntektskilde for arbeids trygden kan det sørge for at trygdepengene ikke får en stor belastning frem til arbeidsmarkedet stabiliserer seg. Om det så viser tegn for at bedrifter velger maskinell arbeid fremfor menneskelig arbeid, samt at det ikke blir skapt ny arbeid som krever en altfor høy og lang utdanning, er det et argument for å starte prosessen med innføring av borgerlønn ordningen. Som argumentert ovenfor har borgerlønn mange fordeler som kan gagne samfunnet, spesielt gjøre folk mindre avhengig av arbeid til å ha en inntekt, og velge en livsstil som heller passer de enkelte best enn en de blir tvunget til å ta på grunn av nøden til en inntekt gjennom arbeid. Når finansieringen blir tatt vekk fra skatten til arbeiderne, og blir flyttet over til bedriften, i tillegg til begrenset tilgang til arbeid, kan det rettferdiggjøre innføringen av en borgerlønn ordning.

---

⁵⁰ James, Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. s. 193

Bibliografi:

- Cappelen, C. & Pedersen, J. (2015) Borgerlønn: en rettferdig reform?. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, vol.56(nr 3) side 354-371.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2015-03-06>
- James, A. (2020) Planning for Mass Unemployment: Precautionary Basic Income. Liao, S. Matthew, *Ethics of Artificial Intelligence*. Side 183-209
- Sterri, A. Braanen (2020) Heller en velferdsstat enn borgerlønn. *Norsk filosofisk tidsskrift*, årgang 55 (nr 2-3) side 126-140
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2901-2020-02-03-04>
- Van Parijs, P. (2004) Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century. *Politics and society*, vol 32 (nr 1) side 7-39

